

Ἡ Ἑλληνίδα στήν πολιτική

Τό ποσοστό τῶν γυναικῶν στήν Βουλή εἶναι ἀπό τά μικρότερα τῆς Εὐρώπης. Παρόλα αὐτά ἀπό τήν παρακάτω ἔρευνα βγαίνουν μερικά πολύ ἐνδιαφέροντα καί αἰσιόδοξα συμπεράσματα:

1) Μιά σταθερή αὐξηση στή συμμετοχή γυναικῶν ὑποψηφίων στίς ἐκάστοτε ἐκλογές.

2) Ἡ Ἑλληνίδα ψηφοφόρος συμμετέχει ὅσο καί ὁ ἄντρας στήν ὑποχρέωση τοῦ ἐκλέγειν, καί μάλιστα προηγεῖται πολλές φορές στά ποσοστά συμμετοχῆς.

3) Ἀπό τήν ἐποχή πού τῆς δόθηκε ἡ ψήφος μέχρι σήμερα ἡ Ἑλληνίδα ἔχει κάνει σημαντική πρόοδο ὡς πρός τήν πολιτικοποίησή της καί τή συμμετοχή της στά κοινά.

4) Αὐξάνεται προοδευτικά ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ ἄντρα ψηφοφόρου πρός τίς γυναῖκες ὑποψήφιες.

Ἀπό τήν ἄλλη μεριά, τά ποσοστά συμμετοχῆς τῆς Ἑλληνίδας στήν ἱεραρχία τῶν πολιτικῶν κομμάτων, καί στά ὑψηλά πόστα τῆς δημόσιας διοίκησης ἐξακολουθοῦν νά εἶναι ἀπαράδεκτα χαμηλά. Οἱ ἐκπρόσωποι τῶν τριῶν μεγάλων Κομμάτων πού ρωτήσαμε (ἄντρες φυσικά ὅλοι), συμφωνοῦν πῶς πρέπει νά μεγαλώσει ἡ γυναικεία συμμετοχή σ' ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς δημόσιας ζωῆς, ἀρκεῖ ἡ γυναῖκα πού θά συμμετέχει νά ἔχει τίς ἀπαιτούμενες ικανότητες καί ἀγωνιστικότητα.

Οἱ γυναῖκες-βουλευτές τῶν τριῶν Κομμάτων συμφωνοῦν πῶς οἱ γυναῖκες μποροῦν νά προσφέρουν κάτι καινούργιο στήν πολιτική ζωή τοῦ τόπου. Ἡ κ. Μ. Δαμανάκη ὁμως τονίζει ὅτι πρός τό παρόν προέχει ἡ πολιτική τοποθέτηση τῆς γυναίκας. Σ' αὐτό θάπρεπε ἴσως νά προσθέσει κανεῖς ὅτι ἔχει σημασία ἡ γενική φιλοσοφική τοποθέτηση τῆς γυναίκας. Μέχρι σήμερα, τό ἀντρικό κατεστημένο ἐπιτρέπει νά φθάνουν σέ θέσεις ἀληθινῆς ἐπιρροῆς γυναῖκες πού εἶναι βέβαιοι ὅτι δέν θά χαλάσουν τό δικό τους ἐξουσιαστικό οἰκοδόμημα. "Ὅταν λοιπόν ἡ συμμετοχή στά κέντρα ἀποφάσεων αὐτοῦ τοῦ κόσμου γίνῃ πραγματικά γυναικεῖα, τότε θά μπορούμε νά ἐλπίζουμε ὅτι θά ζήσουμε σ' ἓνα κόσμο πιό φιλειρηνικό καί μέ καλύτερη ποιότητα ζωῆς.

Ρ.Λ.

‘ Η Πολιτική Συμπεριφορά τής ‘ Ελληνίδας

τής Χριστίνας Κούρκουλα
Κοινωνιολόγου

Στή μελέτη τής πολιτικής συμπεριφοράς τής ‘ Ελληνίδας σάν ψηφοφόρου καί σάν πολίτευόμενης υπάρχουν αρκετά προβλήματα πού όφειλονται κύρια στήν έλλειψη έγκυρων πηγών έπιστημονικών δεδομένων. Για παράδειγμα, ή έλλειψη ολοκληρωμένων στατιστικών στοιχείων γύρω από τίς εκλογές έμποδίζει τήν διαφοροποίηση στή μελέτη τής εκλογικής συμπεριφοράς μεταξύ άντρών καί γυναικών. Συγκεκριμένα, στίς στατιστικές τών εκλογών υπάρχει ένα αρκετά ύψηλό ποσοστό μικτών εκλογικών τμημάτων – ιδιαίτερα στίς αγροτικές περιοχές – πού δυσχεραίνει τήν έρευνα για τόν προσδιορισμό του μοντέλου εκλογικής συμπεριφοράς τής αγρότισσας καί γενικότερα τή σύγκριση του τρόπου πού ψηφίζουν άντρες καί γυναίκες στίς μη αστικές περιοχές.

‘Ο διαχωρισμός ANTPEΣ-ΓΥΝAIKEΣ γίνεται στό επίπεδο έγγεγραμμένων καί ψηφισάντων καί όχι στά έγκυρα ψηφοδέλτια κάθε κόμματος, πράγμα τό όποιο δημιουργεί μικρό στατιστικό λάθος στήν έπεξεργασία τών ποσοστών, εφόσον είμαστε υποχρεωμένοι νά υπολογίσουμε τά άκυρα ψηφοδέλτια σάν έγκυρα.

Τά δε αποτελέσματα για κάθε βουλευτή διαχωρίζονται σε ANTPEΣ-ΓΥΝAIKEΣ σε επίπεδο ψηφισάντων (δηλαδή έγκυρα σύν άκυρα ψηφοδέλτια). ‘Η κατανομή όμως τών ψήφων σε κάθε κόμμα γίνεται μετά τήν αφαίρεση τών άκυρων ψηφοδελτίων, δηλαδή μόνο πάνω στα έγκυρα.

‘Ετσι δημιουργείται τό πρόβλημα νά άγνοούμε τόν αριθμό τών άκυρων ψηφοδελτίων στα ποσοστά τών βουλευτών ως προς τό κόμμα τους καί ως προς τήν εκλογική τους περιφέρεια.

‘Ενα πρόσθετο πρόβλημα είναι ότι τά στατιστικά αποτελέσματα τών εκάστοτε βουλευτικών εκλογών δεν έχουν ακολουθήσει τόν ίδιο τρόπο έπεξεργασίας καί συχνά δίνουν διαφορετικά στοιχεία, ώστε αποκλείουν μιá πιθανή σύγκριση μεταξύ διαφορετικών εκλογικών περιόδων. Για παράδειγμα, για τίς εκλογές του 1974 δεν υπάρχει ξεχωριστός αριθμός έγκυρων άντρικών καί γυναικείων ψήφων για κάθε βουλευτή. ‘Υπάρχουν μόνο συγκεντρωτικά αποτελέσματα άντρικών καί γυναικείων ψήφων (έγκυρων καί άκυρων) για κάθε εκλογική περιφέρεια.

‘Η εικόνα είναι ακόμα πιό συγκεχυμένη όσον άφορά τίς δημοτικές καί κοινοτικές εκλογές μετά τήν μεταπολίτευση του 1974 καθώς δεν γίνεται κανείς διαχωρισμός μεταξύ άντρών καί γυναικών δημοτικών καί κοινοτικών συμβούλων στα επίσημα στατιστικά στοιχεία του αρμόδιου ύπουργείου. Γι’ αυτό τό λόγο, στήν έρευνα αυτή έχουν άγνοηθεί οι δημοτικές καί κοινοτικές εκλογές παρά τή ζωτική σημασία τους στήν πολιτική ζωή του τόπου.

Ἡ Ἑλληνίδα σάν πολιτευόμενη

Ἀπό τό 1952, πού ὅπως εἶναι γνωστό ἡ γυναίκα στήν Ἑλλάδα ἀπόκτησε πλήρες τό δικαίωμα τοῦ «ἐκλέγειν καί ἐκλέγεσθαι» μέχρι τίς πύ πρόσφατες βουλευτικές ἐκλογές τοῦ 1981, παρατηροῦμε μιά σταθερή αὐξηση στή συμμετοχή γυναικῶν ὑποψηφίων στίς ἐκάστοτε ἐκλογές, παρότι οὔτε τό ποσοστό συμμετοχῆς οὔτε καί τό ποσοστό πού τελικά ἐκλέγεται καί συμμετέχει στό βουλευτικό σῶμα ἀντιπροσωπεύει οὐσιαστικά τό 51% περίπου τῶν ψηφοφόρων πού εἶναι γυναῖκες στήν ἐλληνική ἐπικράτεια.

Ἔτσι, συνοπτικά ἀπό τό 1952 ὡς τό 1981, ἡ γυναικεία συμμετοχή ἔχει ὡς ἑξῆς:

Ἔτος Κόμματα Ὑποψήφιες Ἐκλέχτηκαν

1952	ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΣΥΝΑΓΕΡΜΟΣ	1	1
	ΚΟΜΜΑ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΩΝ	1	-
1956	ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ	3	1
	ΚΟΜΜΑ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΩΝ	7	-
	ΕΡΕ	5	1
	ΜΕΜΟΝΩΜΕΝΟΙ	1	-
1958	ΕΝΩΣΗ ΛΑΪΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ	5	-
	ΕΔΑ	12	3
	ΕΡΕ	3	1
	ΚΟΜΜΑ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΩΝ	2	-
	ΠΑΔΕ	4	-
	ΜΕΜΟΝΩΜΕΝΟΙ	3	-
1961	ΕΡΕ	3	-
	ΕΝΩΣΗ ΚΕΝΤΡΟΥ-ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΙ	2	-
	ΠΑΜΕ (ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΚΟΜΜΑΤΑ)	14	3
	ΚΟΜΜΑ ΤΣΑΡΛΑΜΠΑ	1	-
	ΜΕΜΟΝΩΜΕΝΟΙ	2	-
1963	ΕΔΑ	19	1
	ΕΝΩΣΗ ΚΕΝΤΡΟΥ	1	-
	ΕΡΕ	3	-
	ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ	6	-
	ΚΔΣ	1	-
	ΜΕΜΟΝΩΜΕΝΟΙ	1	-
1964	ΕΔΑ	13	1
	ΕΝΩΣΗ ΚΕΝΤΡΟΥ	13	3
	ΕΡΕ-ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΙ	2	-
1974	ΕΝΩΜΕΝΗ ΑΡΙΣΤΕΡΑ	16	1
	ΠΑΣΟΚ	5	1
	ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	4	3
	ΕΝΩΣΗ ΚΕΝΤΡΟΥ		
	ΝΕΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ	6	1
	ΕΔΕ	3	-
	ΜΕΜΟΝΩΜΕΝΟΙ-ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΙ	1	-
1977	ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	5	2
	ΕΔΗΚ	9	1
	ΠΑΣΟΚ	6	4
	ΣΥΜΜΑΧΙΑ	21	-

	ΚΚΕ	26	2
	ΕΘΝΙΚΗ ΠΑΡΑΤΑΞΗ	6	-
	ΚΟΜΜΑ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΩΝ	2	-
	ΕΚΚΕ	15	-
	Α.Δ.Ε.	6	-
	ΚΟΜ	1	-
	ΕΧΕ	1	-
	ΟΔΥ	1	-
	ΕΔΕ	3	-
	ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΙ	1	-
1981	ΕΔΗΚ	27	-
	ΚΚΕ	39	2
	ΚΚΕ ε.σ.	40	-
	ΚΟΔΗΣΟ	20	-
	ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	8	3
	ΠΑΣΟΚ	16	8
Ευρω-καίνο-βούλιο	ΚΚΕ	2	-
	ΚΚΕ ε.σ.	2	-
	ΚΟΔΗΣΟ	4	-
	ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	3	-
	ΠΑΣΟΚ	3	2

* Στόν παραπάνω πίνακα δέν περιλαμβάνονται οἱ βουλευτές ἐπικρατείας.

Ὅπως φαίνεται κι ἀπ' τόν πίνακα, παρά τήν προοδευτική αὐξηση τῶν ὑποψηφίων καί ἐκλεγμένων γυναικῶν, παρατηρεῖται τό λυπηρό φαινόμενο τά μεγάλα κόμματα νά περιλαμβάνουν μικρότερο ἀριθμό γυναικῶν ὑποψηφίων στούς συνδυασμούς τους ἀναλογικά καί σέ σύγκριση μέ τά μικρότερα κόμματα, φαινόμενο πού ἰσχύει καί γιά τίς πρὶν καί γιά τίς μετὰ τή δικτατορία ἐκλογές.

Αὐτό προφανῶς εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ ἀνδροκρατικοῦ χαραχτήρα τῶν ἰσχυρῶν κομμάτων πού ἀρνοῦνται νά στερῆσουν τοὺς ἄντρες ὑποψηφίους τους ἀπό σίγουρες βουλευτικές ἔδρες παραχωρώντας τίς σέ γυναῖκες ὑποψήφιες, ὅσο ἄξιες κι ἂν εἶναι αὐτές.

Ἄν ἐξετάσουμε τώρα τίς περιφέρειες στίς ὁποῖες ἐκλέχτηκαν οἱ γυναῖκες βουλευτές ἀπό τίς ἐκλογές τοῦ 1974 μέχρι τίς πύ πρόσφατες τοῦ 1981* θά δοῦμε πῶς αὐτές ἐκλέγονται **κατ' ἀποκλειστικότητα** στά μεγάλα ἀστικά κέντρα - Ἀθήνα, Πειραιᾶ, Θεσσαλονίκη - μέ μόνες ἐξαιρέσεις τήν Ι. Τσιριμώκου-Πιμπλή στό νομό Φθιώτιδας τό 1977 καί τήν Φ. Σπεντζάρη στό νομό Ἡλείας τό 1981.

Φαίνεται πῶς ὁ ἐντονα πελατειακός χαρακτήρας τῶν βουλευτικῶν στίς μὴ ἀστικές περιοχές δέν δίνει περιθώρια συμμετοχῆς σέ γυναῖκες ὑποψήφιες. Αὐτό ἐπιβεβαιώνεται καί μετὰ ἀπό προ-

* Γιά τίς ὑποψήφιες καί ἐκλεγμένες βουλευτίνες πρὶν τό 1967 ὑπάρχει σχετική μελέτη τῆς Κας **Α. Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου** μέ τίτλο «Ἡ Ἑλληνίδα καί ἡ πολιτική» στό περιοδικό Νέα Οἰκονομία, Ἀπρίλιος 1965.

σεκτική εξέταση του κοινωνικού υπόβαθρου των δύο παραπάνω γυναικών βουλευτών που εκλέχθηκαν μάλλον ως μέλη οικογενειών με παράδοση συμμετοχής στον εκλογικό μηχανισμό παρά σάν άτομα.

Ας πάρουμε τώρα ενδεικτικά όρισμένες γυναίκες βουλευτές για να δούμε ποιό ήταν τό ποσοστό των αντρών και γυναικών ψηφοφόρων τους.

Από τις εκλεγμένες τό 1974 παίρνουμε πρώτα την **Αννα Συνοδινού** (Νέα Δημοκρατία) που εκλέχτηκε στην Α΄ Αθηνών, γιατί αυτή ή εκλογική περιφέρεια έχει έναν αξιόλογο αριθμό μη μικτών τμημάτων που μάς βοηθούν στην εξεύρεση των ποσοστών. Βρίσκουμε λοιπόν ότι ή Α. Συνοδινού πήρε 21.819 ψήφους. Από αυτούς ξέρουμε ότι οι 3.654 είναι αντρών και οι 9.492 γυναικών, δηλαδή μπορούμε να δουλέψουμε με τό 60,25% του συνολικού αριθμού ψήφων της Α. Συνοδινού.

Έτσι βρίσκουμε πώς τό 27,8% των ψηφοφόρων της ήταν άντρες ενώ τό 72,2% ήταν γυναίκες. Έπομένως οι γυναίκες ψηφοφόροι της Νέας Δημοκρατίας στην Α΄ Αθηνών προτίμησαν – ένα σημαντικό ποσοστό – να ψηφίσουν γυναίκα υποψήφια. (Δυστυχώς δέν υπάρχουν επίσημα στοιχεία για τόν ακριβή αριθμό των γυναικών ψηφοφόρων της Ν.Δ. στην Α΄ Αθηνών). Συνοπτικά ή Α. Συνοδινού απόσπασε τό 10,38% των ψήφων του κόμματός της στην εκλογική της περιφέρεια, ποσοστό που χαρακτηρίζεται σάν αρκετά ύψηλό για γυναίκα υποψήφια σέ μία περιφέρεια όπου την βουλευτική έδρα διεκδικούν συνήθως άντρες, γνωστές πολιτικές προσωπικότητες.

Άλλη μία υποψήφια που απόσπασε ένα έντυπωσιακά ύψηλό ποσοστό στις ίδιες βουλευτικές εκλογές είναι ή κ. **Σύλβα Ακρίτα** (ΠΑΣΟΚ) που εκλέχτηκε στην Β΄ περιφέρεια Αθηνών με 11.656 ψήφους από τούς οποίους οι 4.242 ή ποσοστό 43,57% ήταν άντριοί, οι 5.493 ή ποσοστό 56,43% γυναίκοι (ένω 1921 ψήφοι προέρχονταν από μικτά εκλογικά τμήματα).

Έτσι ή Σύλβα Ακρίτα πήρε τό 19,16% των ψήφων του ΠΑΣΟΚ από την Β΄ περιφέρεια Αθηνών.

Από τις εκλογές του 1977 παίρνουμε ενδεικτικά την κ. **Ι. Τσιριμώκου-Πιμπλή** (Νέα Δημοκρατία) που εκλέχτηκε βουλευτής στο νομό Φθιώτιδος, την κ. **Μ. Δαμανάκη** (ΚΚΕ) που βγήκε βουλευτής στην Β΄ Αθηνών και την κ. **Μ. Κυπριωτάκη-Περάκη** (ΠΑΣΟΚ) που εκλέχτηκε στην Β΄ περιφέρεια Αθηνών. Η Τσιριμώκου-Πιμπλή πήρε συνολικά 8.430 ψήφους, δηλαδή τό 18,04% του συνόλου των ψήφων που πήρε ή παράταξη της (Ν.Δ.) στο νομό Φθιώτιδος.

Έπειδή στις μη αστικές περιοχές του νομού τά εκλογικά τμήματα στην συντριπτική πλειοψηφία τους είναι μικτά, μπορούμε να έπεξεργαστούμε τά αποτελέσματα του Δήμου Λαμιέων και Στυλίδος μόνο. Έτσι στο Δήμο Λαμιέων την ψήφισαν 711 άντρες (τό 46,77% των ψηφοφόρων της στή συγκεκριμένη περιοχή) και 809 γυναίκες (τό 53,22% των ψηφοφόρων της). Στο δήμο Στυλίδος την ψήφισαν 62 άντρες ή ποσοστό 42,17% και 85 γυναίκες ή 57,82%.

Στούς παραπάνω δήμους ή Νέα Δημοκρατία πήρε αντίστοιχα 7.259 και 1.011 ψήφους. Έπομένως ή Τσιριμώκου-Πιμπλή πήρε τό 20,18% των ψήφων του κόμματός της στο δήμο Λαμιέων και τό 14,54% στο δήμο Στυλίδος.

Η περίπτωση της κ. **Μ. Δαμανάκη** είναι περισσότερο συγκεκριμένη καθώς στή Β΄ Αθηνών σέ σύνολο 1.054 εκλογικών κέντρων μόνο τά 10 ήταν μικτά. Έτσι ό διαχωρισμός σέ άντριοί

και γυναικίους ψήφους είναι σαφής. Από τούς 2.953 ψήφους που πήρε οι 1.491 ή ποσοστό 51,62% ήταν άντριοί και οι 1.397 ή ποσοστό 48,37% ήταν γυναίκοι. Τή Δαμανάκη ψήφισε τό 3,49% των ψηφοφόρων του ΚΚΕ στην Β΄ Αθηνών. Τό μεγαλύτερο ποσοστό άντρικών έναντι γυναικείων ψήφων στην περίπτωση της Δαμανάκη όφείλεται σέ μεγάλο βαθμό στην τακτική του κόμματός της παρά σέ τυχόν προκατάληψη κατά της γυναικείας υποψηφιότητας από μέρους των γυναικών ψηφοφόρων.

Η δέ **Μ. Κυπριωτάκη-Περάκη** συγκέντρωσε 7.135 ψήφους από τούς οποίους οι 2.050 ή ποσοστό 28,9% ήταν άντριοί και οι 5.043 ή ποσοστό 71,1% γυναίκοι (ένω 42 ακόμα ψήφοι προήλθαν από μικτά εκλογικά τμήματα). Όπως φαίνεται έδω, ή διαφορά στά ποσοστά γυναικείων έναντι άντρικών ψήφων είναι συνταρακτική και μπορούμε να πούμε πώς ή παραπάνω υποψήφια ψηφίστηκε κατ' έξοχήν από γυναίκες ψηφοφόρους του κόμματός της αν και οι ψήφοι της συνολικά αποτέλεσαν μόνο τό 5,05% των ψήφων που πήρε συνολικά τό ΠΑΣΟΚ στην Β΄ Αθηνών.

Από τις εκλογές του '81 δυστυχώς δέν υπάρχουν ακόμα λεπτομερή στατιστικά στοιχεία ως πρós τούς άντριοί και γυναικίους ψήφους κάθε βουλευτή.

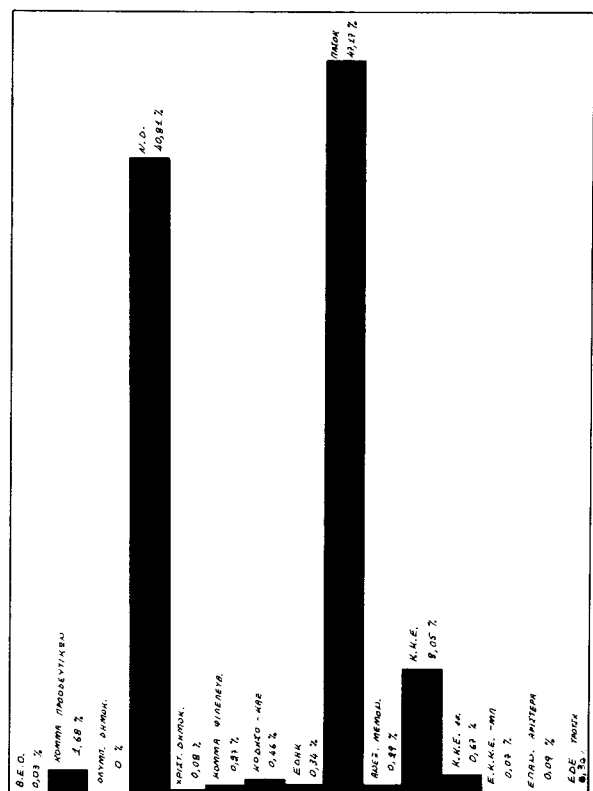
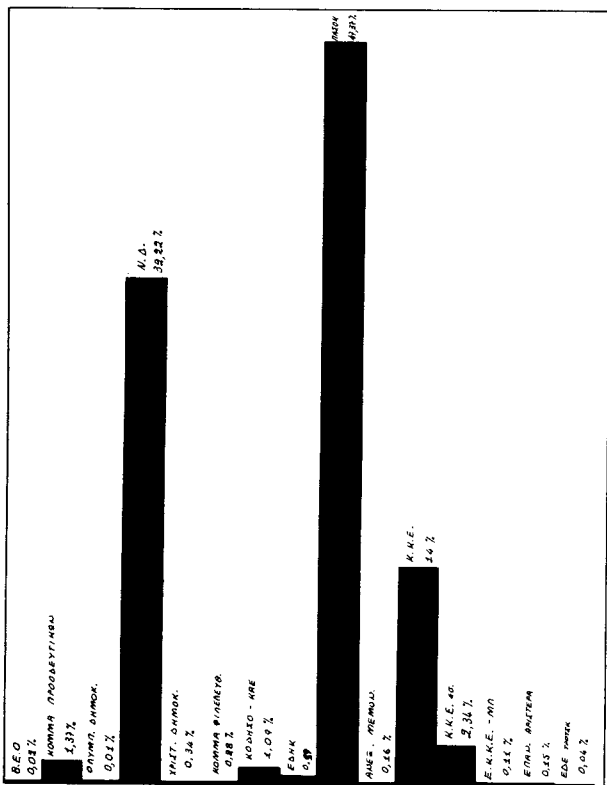
Η Έλληνίδα σάν ψηφοφόρος

Από μία σύγκριση στά ποσοστά συμμετοχής αντρών και γυναικών στις βουλευτικές εκλογές από τό 1974 μέχρι σήμερα, προκύπτει ότι ή Έλληνίδα ψηφοφόρος συμμετέχει όσο και ό άντρας ψηφοφόρος στην υποχρέωση του εκλέγειν. Επί πλέον, από τά επίσημα στοιχεία προκύπτει ότι τά γυναικεία ποσοστά συμμετοχής τείνουν να είναι ύψηλότερα των άντρικών ανεξάρτητα από τή φύση της εκλογικής περιφέρειας (αστική, ήμισιαστική, αγροτική). Τό φαινόμενο τουτο πιθανότατα όφείλεται στο ότι ή γυναίκα σ' όλες της τις εκδηλώσεις σάν πολίτης παρουσιάζεται περισσότερο νομοταγής απ' τόν άντρα. Πάντως μπορούμε να πούμε πώς ή έλληνίδα είναι αρκετά δραστήρια πολιτικά και τουτο φαίνεται και από τά ύψηλά ποσοστά συμμετοχής της στις πρώτες εκλογές μετά την μεταπολίτευση (1974) που γενικά ύπήρξε ύψηλή ή συμμετοχή όλου του έλληνικού λαού (με τις γυναίκες να προηγούνται στά ποσοστά συμμετοχής στην πλειοψηφία των εκλογικών περιφερειών!).

Όσον αφορά τά κόμματα και τις πολιτικές παρατάξεις που αποσπούν την προτίμηση των έλληνίδων ψηφοφόρων, τά παρακάτω διαγράμματα μάς δίνουν μία σαφή εικόνα, σύμφωνα με τά στοιχεία που προκύπτουν από τις βουλευτικές εκλογές του 1981.

ΗΜΙΑΣΤΙΚΑ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΕΚΛΟΓΙΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ

Παρατηρούμε λοιπόν ότι οι γυναίκες έδωσαν την ψήφο τους κατ' έξοχήν στά τρία μεγάλα κόμματα (Νέα Δημοκρατία, ΠΑΣΟΚ, ΚΚΕ) των τελευταίων εκλογών.

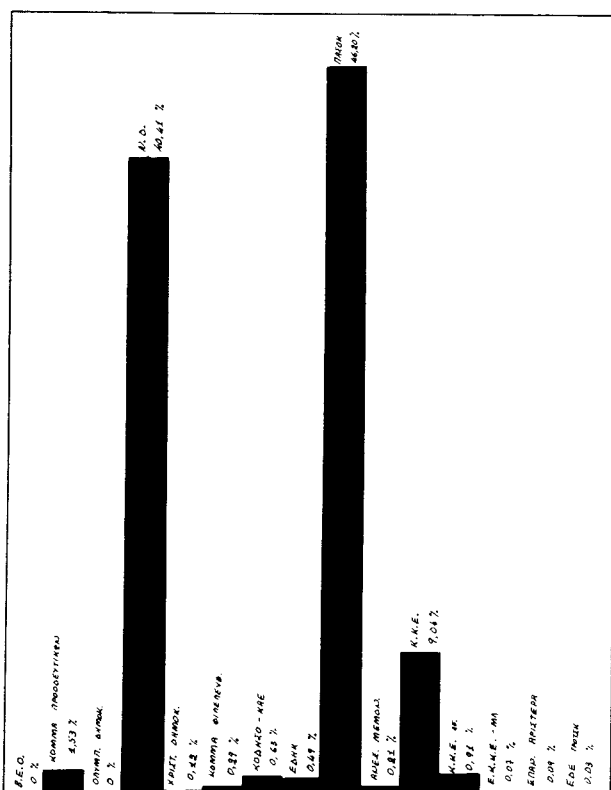
Ἐπίσης, οἱ γυναῖκες ψηφοφόροι τῶν ἀγροτικῶν καὶ ἡμιστικῶν περιοχῶν ψήφισαν πρὸ συντηρητικὰ ἀπὸ τὴς γυναῖκες τῶν ἀστικῶν περιοχῶν.

Βασικό χαρακτηριστικό πάντως της εκλογικής συμπεριφοράς
ελληνιδών ψηφοφόρων, όπως προκύπτει από τη σύγκριση των
διαγραμμάτων, είναι ότι αποφεύγουν να δίνουν τη ψήφο τους
τόσο στις άκραιες άριστερές όσο και στις άκραιες δεξιές παρα-
τάξεις.

Γενικά, και οι γυναίκες ψήφισαν τό κόμμα πού πλειοψήφισε στις εκλογές τού '81, κι' αυτό είναι μιá σημαντική στροφή στην πολιτική συμπεριφορά τών ελληνίδων πού στις εκλογές τού '74 υπολογίζεται πώς έδωσαν περίπου τό 70% τών ψήφων τους στη Νέα Δημοκρατία.

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε πώς η ελληνίδα από την εποχή που της δόθηκε τό δικαίωμα ψήφου μέχρι σήμερα έχει κάνει σημαντικά βήματα προόδου ως προς την πολιτικοποίησή της και τη συμμετοχή της στα κοινά, ιδιαίτερα μετά την περίοδο της δικτατορίας που υπήρξε γενικά για τόν ελληνικό λαό περιόδος δοκιμασίας της πολιτικής του συνειδησης. Γι' αυτό και μετά την μεταπολίτευση η ελληνίδα παρουσιάζεται πολιτικά ώριμότερη και μέ άπαιτήσεις συμμετοχής στα κοινά, πρᾶγμα που σιγά-σιγά αναγκάζεται νά αποδεχτεί κι η πατριαρχική πολιτεία.

Όμως, τὰ ποσοστά συμμετοχῆς τῆς στὴν ἱεραρχία τῶν πολιτικῶν κομμάτων, στὴν κοινοβουλευτικὴ ζωὴ τοῦ τόπου, στὴν τοπικὴ αὐτοδιοίκηση καὶ στὰ ὑψηλά πόστα τῆς δημόσιας διοικήσεως ἐξα-

Συνέχεια από τη σελίδα 6

κολουθοῦν νά εἶναι ἀπογοητευτικά χαμηλά. Αὐτό ὀφείλεται σέ μεγάλο βαθμό σέ ἐξωτερικούς παράγοντες – δηλαδή στήν ἀντρική δυσπιστία ἀπέναντι στίς γυναικεῖες ικανότητες, στίς πατριαρχικές δομές πού κυριαρχοῦν στήν ἐλληνική κοινωνία σέ διάφορα ἐπίπεδα, ἀπό τό σπίτι ὡς τόν εὐρύτερο κοινωνικό χώρο τῆς πολιτείας – καί σέ μικρότερο βαθμό στή γυναικεία ἰδιοσυγκρασία πού, πολύ σωστά, δείχνει κατά κανόνα ἀπροθυμία νά υἱοθετήσῃ «σκληρές» πολιτικές καί στρατηγικές, στοιχεῖα πού χαρακτηρίζουν τό μέχρι τώρα πελατειακό πολιτικό καί ἐκλογικό σύστημα στήν Ἑλλάδα.

Γενικά, ὅμως, υπάρχουν ἐνδείξεις – πού δυστυχῶς δέν μποροῦν νά τεκμηριωθοῦν μέ ἐπαρκῆ στοιχεῖα σ' αὐτή τή σύντομη ἔρευνα – πώς αὐξάνεται προοδευτικά ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ ἄντρα ψηφοφόρου πρὸς τίς γυναῖκες ὑποψήφισες. Ἰδιαίτερα πρὸς ἐκεῖνες πού ἔχουν δοκιμαστῇ κι ἔχουν ἐπιδείξει ἀξιόλογες ικανότητες στή δημόσια ζωή τοῦ τόπου.

Εὐχόμαστε τήν ἴδια τάση νά παρουσιάσουν καί τά πολιτικά κόμματα – ἰδιαίτερα τά μεγάλα – περιλαμβάνοντας σ' ὅλα τά ἐπίπεδα τῆς ἱεραρχίας τους γυναῖκες.

* Ἡ ἔρευνα αὐτή ἔγινε γιά τό ΚΕΤΕΜΕ.

**Χρειάζεται νά μὴν ἀφομοιωθεῖ ἡ γυναίκα ἀπὸ τὸ κοινὸ ἀντρικὸ πρότυπο.
Ἡ ἀνθρωπότητα ἔχει ἀνάγκη σήμερα ἀπὸ τίς ἀνεκμετάλλευτες
γυναικεῖες ιδιότητες...**

Συνέντευξη πού ἔδωσε ἡ βουλευτὴς Ἀθηνῶν τοῦ ΠΑΣΟΚ κ. **Εἰρήνη Λαμπράκη** στὴ Ρένα Λάμψα

Ε.: Νομίζετε ὅτι ἡ συμμετοχὴ τῶν γυναικῶν στὸ Κόμμα σας εἶναι ικανοποιητική;

Α.: Δὲν θά μπορούσα νά ἰσχυρισθῶ ὅτι ἡ συμμετοχὴ τῶν γυναικῶν στὸ ΠΑΣΟΚ ἦταν μέχρι τὸ 1981 αὐτὴ πού ὅλοι θά ἐπιθυμούσαμε.

Ε.: Νομίζετε ὅτι αὐτὸ ὀφειλόταν στὴν παραδοσιακὴ ἀντρικὴ νοοτροπία πού ὑπῆρχε σὲ ὅλα τὰ Κόμματα ἢ στὴν ἀπροθυμία τῶν γυναικῶν νά πάρουν μέρος στὰ κοινά;

Α.: Τὰ αἷτια εἶναι δύσκολο νά προσδιοριστοῦν. Στὸ ΠΑΣΟΚ – καί τὸ λέω αὐτὸ ἀπὸ προσωπικὴ πείρα – δὲν κυριαρχοῦσε οὔτε κυριαρχεῖ αὐτὴ ἡ τόσο γνωστὴ σ' ὅλες μας παραδοσιακὴ νοοτροπία. Ἀντίθετα ὑπῆρχε μιὰ τάση, ἀπὸ τὴν πρώτη κιόλας μέρα, προώθησης τῶν γυναικῶν, ἴσως γιατί τὰ ποσοστὰ τους ἦταν πολὺ χαμηλά.

Πιστεύω ὅτι τὸν πρῶτο καιρὸ σὲ ἐπίπεδο ὁργανώσεων τῆς ἐπαρχίας, ὁ κοινωνικὸς περίγυρος ὑπῆρξε ὁ ἀνασταλτικὸς παράγοντας καί ὄχι ἡ λειτουργία τῶν ὁργανώσεων καί τῶν μελῶν τους.

Στὸ ἐπίπεδο τῶν ὁργανώσεων τῆς Ἀθήνας πιστεύω ὅτι σημαντικὸ αἶτιο ὑπῆρξε ἡ ἔλλειψη χρόνου ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν ἐργαζομένων γυναικῶν καί ἡ ἀγνοία γιὰ τὴ νοοτροπία πού ἐπικρατοῦσε στὶς ὁργανώσεις. Εἶχαν τὸν φόβο ὅτι θά συναντοῦσαν διάχυτὴ τὴ γνωστὴ παραδοσιακὴ νοοτροπία. Σήμερα, μετὰ τὴ συμμετοχὴ δεκάδων γυναικῶν στὸν προεκλογικὸ ἀγῶνα τοῦ 1981 ἔσπασε ὁ πάγος μεταξὺ κόμματος καί γυναικῶν καί ἡ συμμετοχὴ εἶναι σὲ ὑψηλότερα ποσοστὰ.

Ε.: Σὰ γυναίκα ἔχετε συναντήσει δυσκολίες στὴν πολιτικὴ σας σταδιοδρομία;

Α.: Μέσα στὸ κόμμα – καί χαίρομαι γι' αὐτὸ – ποτέ δὲν αἰσθάνθηκα νά μὲ ἀντιμετωπίζουν «πατερναλιστικά». Ἀλλὰ ἀπὸ τὴ στιγμή πού ἐκλέχθηκα βουλευτὴς ἀντιμετώπισα μερικὲς δυσκολίες, ὄχι σὲ ἐπίπεδο κοινοβουλίου.

Πολλὲς φορές χρειάστηκε νά ἀντιπροσωπεύω τὸ ΠΑΣΟΚ σὲ συγκεντρώσεις ἐργαζόμενων πού ἡ μόνη γυναίκα ἦμουν ἐγώ! Κάθε φορὰ ἔπρεπε νά καταξιωθῶ στὴ συνειδησί τους! Ἐγώ – ἡ κάθε γυναίκα βουλευτὴς – δὲν ἔπρεπε νά εἶμαι «μέτρια», ἔπρεπε νά εἶμαι «πολὺ καλὴ». Μὲ εὐκολία καί χωρὶς σχόλια δέχονται ἓνα μέτριο ἄντρα. Ἀλλὰ ὄχι μιὰ μέτρια γυναίκα. Ἡ καταξίωση αὐτὴ βέβαια ποτέ δὲν μὲ ικανοποίησε, γιατί συνοδευόταν τὸν πρῶτο καιρὸ ἀπὸ κάποια υποτιμητικὴ φιλοφρόνηση, ὅπως π.χ. – «Α, εἶναι καλὴ, τὰ λέει σάν ἄντρας».

Ἡ ἄλλη δυσκολία καί ἡ μεγαλύτερη ἦταν ἡ δυσπιστία πού μὲ ἀντιμετώπιζαν οἱ γυναῖκες. Στὴν ἀρχὴ προτιμοῦσαν νά ἐκθέτουν τὰ προβλήματά τους καί νά ζητοῦν βοήθεια ἀπὸ ἄντρες βουλευτές.

Κι αὐτὸ ὄχι γιατί εἶχαν ἐμπιστοσύνη στὶς εἰδικές τους γνώσεις, ἀλλὰ γιατί πιστεύω ὅτι θά ἦταν πιὸ δυναμικοὶ καί ἐπομένως πιὸ ἀποτελεσματικοί!

Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐκλογῶν τοῦ 1981 ἀπόδειξαν ὅτι οἱ γυναῖκες βουλευτίνες δὲν ἀντιμετωπίζονται πιά μὲ δυσπιστία ἀπὸ τίς γυναῖκες ψηφοφόρους. Πάντως φοβάμαι ὅτι βρισκόμαστε ἀκόμα σὲ κείνο τὸ στάδιο πού ἡ καταξίωση εἶναι ἀτομικὴ καί δὲν ἀντανάκῃ στὸ φύλο. Ἡ συνδικαλιστρία, ἡ δήμαρχος, ἡ βουλευτὶνα γίνονται ἀποδεκτές καί παραδεκτές ἀτομικά καί ὡς ἐξαιρέσεις. Κι αὐτὴ τὴ λανθασμένη ἀντίληψη πρέπει νά τὴν πολεμήσουμε μὲ κάθε τρόπο.

Ε.: Ποῦ ἀποδίδετε τὴ δική σας ἐπιτυχία;

Α.: Τὴ δική μου ἐπιτυχία τὴν ἀποδίδω στὴ βοήθεια καί τὴ συμπαράσταση τοῦ κόμματός μου. Ὅχι μόνο δὲν μοῦ δημιούργησαν ἀνασχέσεις, ἀντίθετα μὲ παρότρυναν καί μάλιστα μοῦ ἀνέθεσαν τομεῖς πολιτικῆς δραστηριότητος πού δὲν ταυτίζονταν μὲ τὸ παραδοσιακὸ πρότυπο. Σὲ ἀπεργιακὴ κινητοποίηση ἐργατῶν ἢ φοιτητῶν ἢ ἐπιστημόνων, σὲ δίκες δύσκολες συνδικαλιστῶν δὲν ἦταν σύνηθες μέχρι τὸ 1977 νά ἐμφανίζεται καί νά ἐκπροσωπεῖ κόμμα γυναίκα βουλευτὴς.

Ε.: Πιστεύετε ὅτι ἡ μεγαλύτερη γυναικεία συμμετοχὴ, σὲ παγκόσμια κλίμακα, τόσο στὰ κόμματα ὅσο καί στὶς κυβερνήσεις, θά μπορούσε νά βοηθήσει στὴ δημιουργία ἐνὸς καλύτερου καί πιὸ φιλειρηνικοῦ κόσμου; Πιστεύετε ὅτι ἡ γυναίκα μπορεῖ νά δώσει μιὰ καινούργια διάσταση στὴν ἔννοια τῆς πολιτικῆς;

Α.: Εἶναι βαθιὰ πίστη μου ὅτι ἡ γυναικεία συμμετοχὴ σὲ παγκόσμια κλίμακα θά βοηθήσει στὴ δημιουργία μιᾶς νέας ποιότητος ὄχι μόνο στὶς σχέσεις τῶν πολιτῶν, ἀλλὰ καί στὶς σχέσεις μεταξὺ τῶν κρατῶν. Καί αὐτὴ ἡ νέα ποιότητα τῶν σχέσεων θά ὁδηγήσει σὲ ἓνα κόσμο πιὸ εἰρηνικό.

Πιστεύω ὅμως ὅτι ἡ συμμετοχὴ αὐτὴ καθεαυτὴ δὲν πρόκειται νά μᾶς ὁδηγήσει αὐτόματα σ' αὐτὴ τὴ νέα ποιότητα. Χρειάζεται κατὰ περισσότερο. Χρειάζεται νά μὴν ἀφομοιωθεῖ ἡ γυναίκα ἀπὸ τὸ κοινὸ ἀντρικὸ πρότυπο. Ἡ ἀνθρωπότητα ἔχει ἀνάγκη σήμερα ἀπὸ τίς ἀνεκμετάλλευτες γυναικεῖες ιδιότητες, ὅπως τὸ πάθος, τὸ ἀσυμβίβαστο, τὴ φαντασία καί ἰδιαίτερα τὴν ἐπαναστατικότητα πού κλεινεῖ μέσα της ἡ γυναίκα, μιὰ καί ἡ ἴδια ἀπέτελεσε καί ἀποτελεῖ αἰῶνες ὁλόκληρους ἀντικείμενο ἐκμετάλλευσης καί καταπίεσης.

‘Η γυναίκα δέν θέλει ν’ ανέβει γιά νά ἐγκαταστήσει γυναικοκρατία ἀλλά γιά νά ἐξισορροπήσει οὐσιαστικά τήν ἰσοπολιτεία.

Συνέντευξη πού ἔδωσε ἡ βουλευτὴς Ἀθηνῶν τῆς Ν.Δ. κ. **Ἄννα Συνοδινού** στὴ Ρένα Λάμψα

Ε.: Νομίζετε ὅτι ἡ συμμετοχὴ τῶν γυναικῶν στὸ Κόμμα σας εἶναι ἱκανοποιητικὴ;

Α.: Ἀπαράδεκτα ἐλάχιστη.

Ε.: Νομίζετε ὅτι αὐτὸ ὀφείλεται στὴν Κομματικὴ ἀνδροκρατικὴ τακτικὴ ἢ σὲ ἀπροθυμία τῶν γυναικῶν νά πάρουν μέρος στὰ κοινά;

Α.: Καί στὶς δύο πλευρὲς. Ἀπὸ τὴ μιά μεριά φταίει τὸ Κόμμα γιατί δέν ἐμπιστεύθηκε στὸν ἀριθμὸ πού ἔπρεπε τὸ γυναικεῖο του δυναμικὸ καὶ ἀδιαφορώντας γι’ αὐτὸ δέν προετοίμασε τὸ ἔδαφος καὶ δέν καλλιέργησε τίς προϋποθέσεις γιά τὴ δημιουργία κομματικῶν γυναικείων στελεχῶν. Μόνο τὸν τελευταῖο χρόνο πού ἰδρύθηκε τὸ Τμήμα Γυναικείων θεμάτων τὸ Κόμμα φανέρωσε τὴν καλὴ του διάθεση νά στραφεῖ στὴν ὀργάνωση τῶν γυναικῶν.

Ε.: Ἀπέδωσε λοιπὸν αὐτό;

Α.: Πιστεύω ναί. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά ἡμεῖς οἱ γυναῖκες, οἱ λίγες γυναῖκες σὲ σύγκριση μὲ τοὺς ἄντρες, ἔχουμε δουλέψει ὑπεράνω θρώπων γιά νά πείσουμε σάν «ὕποδειγμα» ὅτι εἴμαστε σὲ θέση ὅχι μόνο νά προσεγγίσουμε τίς κοινοβουλευτικὲς καὶ κομματικὲς ἱκανότητες τῶν ἀντρῶν ἀλλὰ πολλές φορές καὶ νά τίς ξεπεράσουμε. Αὐτὴ ἡ προσπάθεια εἶναι ἀξιοζήλευτη καὶ ἐπαινετὴ ἀλλὰ χρειάζεται μεγάλες θυσίες, καὶ τὸ γεγονὸς αὐτὸ ὅχι μόνο ματαιώνει τὴν ἀπόφαση τῶν γυναικῶν νά μποῦνε στὰ κοινά ἀλλὰ καὶ ἀναστέλλει τὴ διάθεση στὶς γυναῖκες – πού ἔχουν χιλιάδες βάρη – ν’ ἀσχοληθοῦν μὲ τὰ κοινά. Ὅπως δὴ ποτε πιστεύω ὅτι ἔχουμε καλλιεργήσει ἱκανοποιητικά τὸ ἔδαφος τοῦ μέλλοντος καὶ τὴν ψυχολογία τῶν γυναικῶν γιά νά μᾶς δώσουν τὰ χέρια τους στὸν κοινὸ ἀγώνα. Ὅπως ξέρετε, αὐτὰ τὰ πράγματα δέν ὠριμάζουν μέσα σὲ μιά τριετία, ἀλλὰ πιστεύω ὅτι ξαφνικά θά δοῦμε μιά ἀθρόα συμμετοχὴ τῶν γυναικῶν σ’ ἓνα εὐρὺ φάσμα δραστηριοτήτων, δημόσιων καὶ κοινωνικῶν. Κι’ αὐτὸ γιατί ἀπὸ τὴ μιά μεριά ὠριμάζει ἡ γυναίκα κι’ ἀπὸ τὴν ἄλλη οἱ συνθήκες τῆς ζωῆς μας διαμορφώνονται ἔτσι πού θά ὀργανώσουν ἓνα σύστημα πού θά ἐπιτρέπει νά βγεῖ ἀπὸ τὸ σπίτι.

Ε.: Τί ἀπέδωσε ἡ ὀργάνωση τῶν γυναικῶν στὸ Κόμμα σας αὐτὸ τὸ χρόνο;

Α.: Ἡ ἄμεση ἀνταπόκριση τῶν γυναικῶν νά συμμετάσχουν σὲ μιά κομματικὴ ὀργάνωση ἐνεργά ἀποδείχτηκε μὲ τὴν συμμετοχὴ 2.000 γυναικῶν στελεχῶν στὴν πρώτη πανελλήνια συνδιάσκεψη τοῦ Κόμματός μας. Γιά πρώτη φορά εἶχαν τὴν εὐκαιρία οἱ γυναῖκες, ἀπ’ ὅλους τοὺς νομούς τῆς χώρας, νά μιλήσουν γιά τὰ προβλήματά τους τὰ κομματικά, τοπικά καὶ γυναικεῖα.

Ἡ συνένωση τῶν γυναικείων κομματικῶν δυνάμεων ἀπ’ αὐτὴ τὴ

Ἡ συνένωση τῶν γυναικείων κομματικῶν δυνάμεων ἀπ’ αὐτὴ τὴ συνδιάσκεψη ἀπέδωσε ἄμεσα στὴ συμμετοχὴ 100 περίπου γυναικῶν στοὺς κοινοτικούς καὶ δημοτικούς συνδυασμούς στὶς τελευταῖες δημοτικὲς ἐκλογές. Ἀπ’ αὐτές ἔχει ἐκλεγεῖ τὸ 35% καὶ ἦρθαν σὲ θαυμάσια σειρά ἐπιτυχίας. Στὴ συνέχεια πιστεύω ὅτι ἀπ’ αὐτὸ τὸ ἐκπαιδευμένο δυναμικὸ θά ξεπηδήσουν κι’ οἱ μεθαρριανές ὑποψήφιες βουλευτίνες καὶ Εὐρωβουλευτίνες. Γιατί πιστεύω ὅτι τώρα πιά ἔσπασε τὸ φράγμα, ἡ ἀρχὴ ἐγίνε καὶ τὸ Κόμμα δέν θά μπορεῖ ν’ ἀρνηθεῖ τὴν παρουσία τους.

Ε.: Πιστεύετε ὅτι ἡ μεγαλύτερη γυναικεῖα συμμετοχὴ τόσο στὰ κόμματα ὅσο καὶ στὴν κυβέρνησι τῆς χώρας θά βοηθήσει στὴν βελτίωση τῆς ποιότητας τῆς ζωῆς;

Α.: Οἱ γυναῖκες εἴμαστε πρακτικὲς, ρεαλίστριες καὶ εἰλικρινεῖς. Ἡ γυναίκα δέν φευδεται, ἀντιμετωπίζει μὲ γενναιότητα καὶ αὐξημένη εὐθύνη τὰ δικαιώματα καὶ τίς ὑποχρεώσεις της γι’ αὐτὸ καὶ σπάνια ἀπέτυχε στὶς σχέσεις της μὲ τὴν κοινὴ γνώμη. Ἐχει αὐξημένη ἀγωνιστικὴ καὶ ψυχολογικὰ πιστεύω ὅτι στὴν παρούσα φάση γνωρίζει ὅτι δοκιμάζεται ἀκόμη, ὅτι δίνει ἐξετάσεις καὶ δέν ἔχει φθαρεῖ. Σὲ ὁποιαδήποτε περίπτωσι ζητήσα συμπαράσταση γιά τίς γυναῖκες ὑποψήφιες βρῆκα ἄμεση ἀποδοχὴ.

Ε.: Πιστεύετε ὅτι ἡ γυναίκα ἔχει νά δώσει κάτι καινούργιο στὴν πολιτικὴ;

Α.: Εἶναι ἡ ἐλπίδα μου. Ἀκριβῶς γιατί πιστεύω ὅτι ἡ γυναίκα δέν θέλει ν’ ανέβει γιά νά ἐγκαταστήσει γυναικοκρατία ἀλλὰ γιά νά ἐξισορροπήσει οὐσιαστικά τὴν ἰσοπολιτεία. Πράγμα πού δέν γίνεται ἀπὸ τοὺς ἄντρες αἰῶνες τώρα.

Ἡ συμμετοχή τῶν γυναικῶν στίς κυβερνήσεις καί τά κόμματα δέν βοηθᾷ πάντα καί αὐτόματα τήν ἐξέλιξη σ' ἓναν καλύτερο καί φιλειρηνικό κόσμο...

Συνέντευξη πού ἔδωσε ἡ βουλευτής Ἀθηνῶν τοῦ ΚΚΕ κ. **Μαρία Δαμανάκη** στή Ρένα Λάμψα

Ε.: Νομίζετε ὅτι ἡ συμμετοχή τῶν γυναικῶν στό κόμμα σας εἶναι ἱκανοποιητική;

Α.: Ὅπως ἀναφέρουν οἱ θέσεις τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΚΕ γιά τό 11ο Συνέδριο τοῦ Κόμματος, πού θά γίνηι τόν ἐπόμενο μήνα, οἱ γυναῖκες μέσα στό Κόμμα ἀποτελοῦν τό 22,6% τῶν μελῶν. Στήν ΚΝΕ τό ποσοστό αὐτό εἶναι πολύ μεγαλύτερο. Σέ ὁρισμένες ὁργανώσεις τῆς ΚΝΕ ἔχουμε μισά ἀγόρια-μισά κορίτσια.

Εἶναι αὐτό τό ποσοστό ἱκανοποιητικό; Ἄν τό συγκρίνει κανεῖς μέ ὅ,τι συνέβαινε παλιότερα, ἀλλά καί μέ ὅ,τι συμβαίνει στά ἄλλα κόμματα – ἀπ' ὅσα μπορούμε νά ξέρουμε – τότε μπορούμε νά ποῦμε πῶς εἶναι ποσοστό ἱκανοποιητικό.

Ἄν τό συγκρίνει κανεῖς μέ τίς ἀνάγκες τοῦ ἀγῶνα τότε τό ποσοστό αὐτό δέν ἱκανοποιεῖ. Γιατί εἶναι τεράστιες οἱ ἀνάγκες τῆς πάλης γιά τήν πραγματική ἀλλαγῇ, γιά τήν ἀπαλλαγῇ τῆς χώρας μας ἀπό τήν ἱμπεριαλιστική ἐξάρτηση καί τήν ἀσκήση μιᾶς ἐθνικά ἀνεξάρτητης φιλειρηνικῆς πολιτικῆς, γιά τήν οἰκονομική ἀνάπτυξη τῆς χώρας μας πρὸς ὄφελος τοῦ λαοῦ, γιά ἓναν οὐσιαστικό ἐκδημοκρατισμό. Εἶναι τό ἴδιο τεράστιες οἱ ἀνάγκες τῆς πάλης γιά νά ξεκινήσουν οἱ λύσεις τῶν οὐσιαστικῶν προβλημάτων τῶν γυναικῶν. Ὅλα αὐτά ἀπαιτοῦν νά συμμετέχουν στὸν ἀγῶνα πολύ περισσότερες κομμουνίστριες. Γι' αὐτό τό ΚΚΕ συνεχῶς παίρνει μέτρα ὁργανωτικά, προγραμματίζει καί ἐλέγχει τήν πορεία ἐνταξίας τῶν γυναικῶν μέσα στίς γραμμές του, μέ κύρια αἰχμή τίς ἐργάτριες καί ἐργαζόμενες γυναῖκες. Γι' αὐτό ἐπεξεργάζεται παραπέρα τὰ αἰτήματα τῶν γυναικῶν καί μελετᾷ τήν καλύτερη παρέμβασή του στό ἰδεολογικό μέτωπο γύρω ἀπ' τό γυναικεῖο ζήτημα, πού τελευταία παίρνει μεγάλες διαστάσεις.

Πρέπει νά ποῦμε ὅτι αὕτη ἡ συστηματική προσπάθεια τοῦ ΚΚΕ ἔχει θετικά ἀποτελέσματα. Πέρα ἀπὸ τήν ἀνοδο τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γυναικῶν κομματικῶν μελῶν, αὐτό φαίνεται καί ἀπὸ τήν ἀνοδο τῆς ἐπιρροῆς τοῦ ΚΚΕ μέσα στίς γυναῖκες στίς βουλευτικές καί δημοτικές ἐκλογές. Φαίνεται πολύ περισσότερο ἀπ' τό γεγονός πῶς τό ΚΚΕ κατακτᾷ ὅλο καί περισσότερο γυναῖκες πού συμμετέχουν μέσα στό μαζικό λαϊκό κίνημα.

Ε.: Ἄν δέν εἶναι καί τόσο ἱκανοποιητική ἡ γυναικεῖα συμμετοχή, νομίζετε ὅτι αὐτό ὀφείλεται στήν παραδοσιακή ἀντρική νοοτροπία τῶν Κομμάτων ἢ στήν ἀπροθυμία τῶν γυναικῶν νά πάρουν μέρος στά κοινά καί γιατί;

Α.: Νομίζω ὅτι σ' ἓνα βαθμό ἔχω ἤδη ἀπαντήσει παραπάνω στήν ἐρώτηση αὕτη. Νά συμπληρώσω μόνο τοῦτο: Ἐμεῖς πιστεύουμε ὅτι ἡ μικρότερη συμμετοχή τῶν γυναικῶν στό ΚΚΕ δέν ὀφείλεται σέ λάθη καί ἀδυναμίες τῆς δικῆς μας ἰδεολογίας, τῆς μαρξιστικῆς-λενινιστικῆς ἰδεολογίας, ἀλλά πηγάζει ἀπὸ γενικότερες κοινωνικὲς αἰτίες. Πηγάζει ἀπὸ ὑπαρκτά προβλήματα πού δημιουργεῖ ἡ διπλή καταπίεση τῶν γυναικῶν στὸν καπιταλισμό, μέσα στὸν ὅποιο ὅλοι ζοῦμε.

Ἀναμφίβολα, καί οἱ κομμουνιστές ἐπηρεάζονται ἀπὸ τίς ἀναχρονιστικὲς ἀντιλήψεις γιά τό ρόλο τῶν γυναικῶν. Ὡστόσο δέν εἶναι σωστό νά παραγνωρίσουμε τό κύριο. Τό κύριο εἶναι πῶς τό ἴδιο τό Κόμμα, ἔχει στό κέντρο τῆς προσοχῆς του αὐτές τίς ἀδυναμίες καί κάνει συστηματική προσπάθεια, εἰδική πολύπλευρη πολιτική καί ἰδεολογική δουλειά γιά νά τίς ξεπεράσει.

Ε.: Σάν γυναῖκα ἔχετε συναντήσει δυσκολίες στήν πολιτική σας σταδιοδρομία καί ποιές εἶναι αὐτές;

Α.: Στήν πολιτική μου δραστηριότητα, πού τή θεωρῶ μορφῇ κοινωνικοῦ ἀγῶνα, ἀναμφίβολα ὑπάρχουν δυσκολίες. Αὐτές ὅμως κατὰ κύριο λόγο δέν ὀφείλονται στό φύλο μου, ἀλλά στήν ἰδεολογία μου. Συχνά συμβαίνει λόγου χάρι νά μοῦ κλείνουν οἱ ἐργοστασιάρχες τήν πόρτα, ὅταν πηγαίνω νά μιλήσω μέ γυναῖκες ἐργάτριες. (Ἐγινε καί πρόσφατα αὐτό, στήν ἐπέτειο τοῦ πολυτεχνείου). Αὐτό δέν ἔχει νά κάνει μέ τό ὅτι εἶμαι γυναῖκα. Ἐχει νά κάνει μέ τό ὅτι εἶμαι κομμουνίστρια. Μιά γυναῖκα ἀπὸ ἓνα ἄλλο κόμμα, πού θά βοηθοῦσε τὰ συμφέροντά τους, οἱ ἐργοδότες θά τήν ἀντιμετώπιζαν διαφορετικά.

Ε.: Ποῦ ἀποδίδετε τῇ δικῇ σας ἐπιτυχία;

Α.: Ἄν ἐννοεῖτε τήν ἐκλογή μου σάν βουλευτῇ, δέν θά τήν ἔλεγα ἀκριβῶς «ἐπιτυχία». Γιά τοὺς κομμουνιστές ἡ θέση τοῦ βουλευτῆ εἶναι μιὰ θέση μάχης, μιὰ παραπάνω δουλιὰ καί εὐθύνη.

Ἀσφαλῶς ὑπάρχουν ὁρισμένες προϋποθέσεις καί κριτήρια γιά ν' ἀναλάβει κάποιος (γυναῖκα ἢ ἄντρας) αὕτη τήν εὐθύνη. Ἀναφέρω ἐνδεικτικά καί χωρὶς νά τὰ ἱεραρχῶ τέτοια κριτήρια: Ἀφομοίωση τῆς πολιτικῆς τοῦ ΚΚΕ, ἐπιρροή καί σύνδεση τοῦ στελέχους μέ τίς λαϊκὲς μάζες, ἱκανότητα γιά κοινοβουλευτική παρουσία, ἀγωνιστική προσωπικότητα καί ἱστορία, ἐπίδοσή του στοὺς διάφορους τομεῖς τῆς κομματικῆς δουλειᾶς-εὐθύνης πού τοῦ ἀνατέθηκαν, ἀφοσίωση καί προσωπικὲς-ἀτομικὲς ἱκανότητες κλπ.

Ὅσον ἀφορᾷ τῇ δουλιᾷ μου στή Βουλὴ, ἂν μπορεῖ κανεῖς νά μιλήσει γιά «ἐπιτυχία», τότε πρέπει νά πῶ πῶς ἐπιτυχία ἔχουν πρῶτα-πρῶτα οἱ θέσεις τοῦ ΚΚΕ καί οἱ ἀγῶνες του, πού βρίσκουν ἀπήχηση στό λαό καί γίνονται σεβαστοὶ κι ἀπὸ ἄλλα κόμματα καί δυνάμεις.

Ε.: Πιστεύετε ὅτι ἡ μεγαλύτερη γυναικεῖα συμμετοχή, σέ παγκόσμια κλίμακα, τόσο στά κόμματα ὅσο καί στίς κυβερνήσεις, θά μπορούσε νά βοηθήσει στή δημιουργία ἑνός καλύτερου καί πιό φιλειρηνικοῦ κόσμου; Πιστεύετε ὅτι ἡ γυναῖκα μπορεῖ νά δώσει μιὰ καινούργια διάσταση στήν ἐννοια τῆς πολιτικῆς;

Α.: Γιά ἓνα καλύτερο καί πιό φιλειρηνικό κόσμο χρειάζεται ἡ μεγαλύτερη συμμετοχή τῶν γυναικῶν στὸν ἀγῶνα, στήν πάλη γιά τὴν βελτίωση τῆς ζωῆς, γιά τὴν διασφάλιση τῆς εἰρήνης, γιά τήν

ἀποτροπή τῆς καταστροφῆς τῆς ἀνθρωπότητος ἀπὸ ἑνα πυρηνικὸ πόλεμο.

Ἡ συμμετοχὴ τῶν γυναικῶν στὶς κυβερνήσεις καὶ τὰ κόμματα δὲν βοηθᾷ πάντα καὶ αὐτόματα τὴν ἐξέλιξη σ' ἕναν καλύτερο καὶ φιλειρηνικὸ κόσμο. Ἐξαρτᾶται ἀπ' τὴν πλευρὰ πού βρίσκονται αὐτές οἱ γυναῖκες, ἀπ' τὸ μέ ποιόν εἶναι, ποιὰ συμφέροντα ἐξυπηρετοῦν. Θά βοηθήσουν οἱ γυναῖκες πού εἶναι μέ τὶς δυνάμεις τῆς εἰρήνης ἐνάντια στὸν πόλεμο. Θά βλάψουν ἀνεπανόρθωτα τὸν κόσμο ἐκεῖνες πού ἐξυπηρετοῦν τὰ συμφέροντα τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ. Ἡ κ. θάτσερ, πρῶθυπουργὸς τῆς Μεγάλης Βρετανίας, βοηθᾷ ἄραγε τὴν παγκόσμια εἰρήνη; Κάθε ἄλλο μάλιστα, ὅπως φάνηκε χαρακτηριστικά ἀπ' τὴν ψυχροπολεμικὴ πολιτικὴ πού ἀκολούθησε στὴν κρίση τῶν νησιῶν Φώκλαντ.

Βέβαια θεωροῦμε ἀναγκαῖα τὴν αὐξημένη συμμετοχὴ ἀγωνιστριῶν γυναικῶν στὴ Βουλὴ, στὰ κυβερνητικὰ ὄργανα. Πέρα ἀπ' τὴ σημασίᾳ καὶ τὴ βαρύτητα τῆς συμμετοχῆς τοῦ μισοῦ πληθυσμοῦ στὴν πάλι, μ' αὐτό τὸν τρόπο πὺ συχνά, πὺ μελετημένα καὶ ἐξειδικευμένα, ἀπὸ πὺ κοντά, θά παλεύονται τὰ προβλήματα τῶν γυναικῶν. Αὐτὴ εἶναι ἡ «νέα διάσταση» – κατὰ κάποιο τρόπο – πού μποροῦν νά δώσουν στὴν πολιτικὴ οἱ γυναῖκες.

Βέβαια ἡ πολιτικὴ δὲν περιορίζεται στὰ κόμματα καὶ τὶς κυβερνήσεις. Πολιτικὴ δὲν εἶναι τελικά καὶ ἡ πάλι πού κάνουν τὰ συνδικάτα γιὰ τὰ προβλήματα τῶν ἐργαζόμενων γυναικῶν; Πολιτικὴ δὲν εἶναι καὶ ἡ παρέμβαση τῶν δημοκρατικῶν γυναικειῶν ὁργανώσεων ἐνάντια στὶς διακρίσεις σὲ βάρος τῶν γυναικῶν;

Τὶ λένε οἱ ἄντρες ἐκπρόσωποι τῶν τριῶν μεγάλων Κομμάτων γιὰ τὴ γυναικεῖα ἐκπροσώπηση στὴν πολιτικὴ ζωὴ τοῦ τόπου; Ἡ **Φωτεινὴ Νικολακέα** τοὺς ἔκανε τὶς παρακάτω δύο ἐρωτήσεις:

1) Πὺ βλέπετε τὴ συμμετοχὴ τῶν γυναικῶν στοὺς ἐκλογικοὺς συνδυασμοὺς καὶ μέ ποιὰ κριτήρια δέχεσθε μιὰ γυναῖκα σάν ὑποψήφια;

2) Νομίζετε ὅτι ἡ κατάργηση τοῦ σταυροῦ προτίμησης θά σήμαινε περισσότερες γυναικες βουλευτές ἢ δημάρχους;

Ἡ καθένας κρίνεται ἀνάλογα μέ τὶς ἱκανότητές του καὶ ὄχι ἀνάλογα μέ τὸ φύλο του...

Ἀπάντηση τοῦ **Ἀντρέα Χριστοδουλίδη** πού εἶναι μέλος τοῦ Ε.Γ. τοῦ ΠΑΣΟΚ

Ὅπως γνωρίζετα ἕνας ἀπὸ τοὺς βασικοὺς στόχους τοῦ ΠΑΣΟΚ εἶναι καὶ ἡ ἰσότητα ἀνδρῶν-γυναικῶν, καὶ πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση ἐργάζονται τόσο οἱ ἐπιτροπές τοῦ Κινήματος ὅσο καὶ ἡ κυβέρνησις, ὅπως φαίνεται καὶ ἀπὸ τὶς ἀποφάσεις πού ἔχουν παρθεῖ στὸν πρῶτο χρόνο τῆς διακυβέρνησης τῆς χώρας μας ἀπὸ τὸ ΠΑΣΟΚ.

Ἡ συμμετοχὴ τῶν γυναικῶν μελῶν μας στὰ διάφορα ὄργανα τοῦ Κινήματος εἶναι ἐλεύθερη. Τὰ κριτήρια ἐπιλογῆς πού ὑπάρχουν γιὰ τὰ μέλη μας εἶναι κοινὰ, γιὰ ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Ἡ καθένας κρί-

νεται ἀνάλογα μέ τὶς ἱκανότητές του καὶ ὄχι ἀνάλογα μέ τὸ φύλο του. Πρέπει βέβαια νά ποῦμε πὺς δὲν εἶναι εὐκόλο νά ξεπεραστεῖ μιὰ κοινωνικὴ ἀντίληψη πού θέλει τὴ γυναῖκα στὸ σπίτι, μέ περιορισμένα καθήκοντα καὶ ἀπομονωμένη ἀπὸ τὰ πολιτικὰ πράγματα. Ἡ κατάσταση εἶναι βέβαια καλύτερη ἀπ' ὅτι στὸ παρελθόν ἀλλὰ χρειάζεται ἀκόμα πολὺ δουλειὰ γιὰ νά φτάσουμε στὸ σημεῖο νά ποῦμε πὺς ἔχει ἐπιτευχθεῖ αὐτὴ ἡ ἰσότητα. Εὐτυχῶς σήμερα καὶ ἡ πολιτεία καὶ τὰ κόμματα ἔχουν τὴ θέληση νά βοηθήσουν πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση.

Θά πρέπει νά ψάξουμε, νά βροῦμε καί νά ἀπαλείψουμε τά σημερινά αἷτια τῆς σχετικῆς ἀπομόνωσης τῶν γυναικῶν ἀπό τό δημόσιο βίο...

Ἀπάντηση τοῦ **Λευτέρη Παπαδημητρίου** πού εἶναι Βουλευτής Ἄρτας τῆς Ν.Δ.

1) Βλέπω θετικά τήν συμμετοχή τῶν γυναικῶν στούς συνδυασμούς. Αὐτό πηγάζει ἀφ' ἑνός μὲν ἀπό τό γεγονός ὅτι τό γυναικεῖο στοιχεῖο ἀποτελεῖ τήν πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ πού θά πρέπει νά ἔχει ἴσα δικαιώματα καί ὑποχρεώσεις ἀφ' ἑτέρου δέ ἀπό τό γεγονός ὅτι οἱ γυναῖκες πού ὡς τώρα ὑπῆρξαν βουλευτές ἐπέδειξαν στήν πλειοψηφία τους ἀξιόλογο δυναμισμό καί μαχητικότητα.

Σχετικά μέ τά κριτήρια θά ἤθελα νά πῶ ὅτι γιά μένα ὡς βουλευτή ἑνός φιλελεύθερου κόμματος δέν θά πρέπει νά ὑπάρχει διαφορά μεταξύ γυναικας καί ἀνδρα ὡς πρὸς τά ἀξιώματα πού θά μπορούσαν νά καταλάβουν.

Τά κριτήρια πρέπει νά εἶναι ἀκριβῶς τά ἴδια ὅπως καί γιά τούς ἀνδρες δηλαδή ἐπαφή μέ τόν λαό, πεῖρα καί μαχητικότητα. Θά ἤθελα νά σημειώσω ὅμως ὅτι ἡ ἐκπροσώπηση τῶν γυναικῶν θά ἔπρεπε νά εἶναι εὐρύτερη παντοῦ καί ὄχι μόνον στήν κορυφή πού

εἶναι ἡ Βουλή. Θά πρέπει νά ψάξουμε νά βροῦμε καί νά ἀπαλείψουμε τά σημερινά αἷτια τῆς σχετικῆς ἀπομόνωσης τῶν γυναικῶν ἀπό τόν δημόσιο βίο. Ποιά εἶναι τά αἷτια αὐτά τό θέμα δέν εἶναι τῆς παρούσης στιγμῆς.

2) Αὐτό θά ἐξαρτηθεῖ ἀφ' ἑνός μὲν ἀπό τόν ἀριθμό τῶν γυναικῶν πού θά ἤθελαν νά συμμετάσχουν στά ψηφοδέλτια ἀφ' ἑτέρου δέ ἀπό τήν κρίση τοῦ κάθε κόμματος γιά τό πόσες ἀπ' αὐτές συγκεντρώνουν τά στοιχεῖα πού ἀνέφερα προηγουμένως ὥστε νά περιληφθοῦν στό ψηφοδέλτιο πού ὅπως τόνισα πρέπει νά εἶναι τά ἴδια γιά γυναῖκες καί ἀνδρες.

Θά ἤθελα νά ἐπισημάνω ὅτι ἡ συμμετοχή τῶν γυναικῶν στά ψηφοδέλτια γιά κάθε κόμμα δέν θά πρέπει νά εἶναι μιά μηχανική διαδικασία γιά νά ἐπιβεβαιώσουμε ἐπιφανειακά ὅτι ὑπάρχει ἰσότητα, θά πρέπει ἀντίθετα – νά ἀποτελεῖ ἐκφραση τῆς ἰσότητας καί δικαίωση ἀγώνων – ὅπως θά πρέπει νά ἰσχύει καί γιά τούς ἀνδρες.

Δέν εἴμαστε ἱκανοποιημένοι μέ τό ποσοστό γυναικειάς συμμετοχῆς καί κάνουμε προσπάθειες γιά νά τό ἀνεβάσουμε...

Ἀπάντηση τοῦ **Γ. Σταματάκη**, ὑπεύθυνου τοῦ Τμήματος Κοινοβουλευτικῶν ἐργασιῶν τοῦ ΚΚΕ

Στούς συνδυασμούς τοῦ ΚΚΕ στίς κοινοβουλευτικές ἐκλογές τοῦ 1981 τό ποσοστό τῶν γυναικῶν ἦταν κάτι περισσότερο ἀπό 20%. Κι αὐτό δέν ἦταν βέβαια μιά ψηφοθηρική ἐπιλογή. Δέν προσπαθήσαμε δηλαδή νά προσελκύσουμε ἔτσι τίς γυναῖκες πού ἔχουν τήν τάση νά ψηφίζουν ὑποψήφιους ἀπό τό ἴδιο φύλο. Θέλουμε νά τονίσουμε ὅτι δέν εἴμαστε ἱκανοποιημένοι μέ τό ποσοστό αὐτό καί κάνουμε προσπάθειες νά τό ἀνεβάσουμε.

Τά κριτήρια γιά τήν κατάρτιση τῶν συνδυασμῶν ἦταν κοινά γιά ἄντρες καί γυναῖκες ὑποψήφιους. Οἱ γυναῖκες συμπεριλαμβάνονταν στούς συνδυασμούς ἂν μέ ὅλη τήν προηγούμενη κοινωνική καί

πολιτική τους δράση εἶχαν καταξιωθεῖ στούς μαζικούς χώρους γενικότερα καί ὄχι μόνο στίς γυναικεῖες ὁργανώσεις.

Τό Κόμμα μας ἐντείνει τίς προσπάθειές του γιά τήν ἀνάδειξη γυναικείων ἡγετικῶν στελεχῶν τόσο μέσα στά ὅργανα τοῦ κόμματος, ἀπό τά γραφεῖα τῶν ΚΟΒ μέχρι τό ΠΓ, ὅσο καί στίς μαζικές ὁργανώσεις, τόν συνδικαλισμό, τήν Τοπική Αὐτοδιοίκηση καί ἄλλοι. Αὐτή ἡ διαρκής προσπάθειά μας ἀντανακλᾶται καί στή σύνθεση τῆς Κοινοβουλευτικῆς μας Ὁμάδας, στήν ὁποία τό ποσοστό τῶν γυναικῶν εἶναι ὑψηλότερο ἀπόλα τά ἄλλα κόμματα τῆς Βουλῆς.